

Παραδοσιακές και λατρευτικές μάσκες απ' όλο τον κόσμο

(Έκθεση από τη συλλογή του εθνολόγου Ν. Παπαγεωργίου)

Το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων σε συνεργασία με το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος φιλοξένησε τη μοναδική σε σπουδαιότητα κι ομορφιά έκθεση από την συλλογή παραδοσιακών και λατρευτικών масκών από όλο τον κόσμο, του εθνολόγου Ν. Παπαγεωργίου.

Σήμερα που η παιδεία μας, όχι μόνον σαν τρόπος ζωής, αλλά και μέσω της τέχνης έχει προ πολλού αφανίσει την παράδοση των ευρωπαϊκών λαών έρχεται η εθνολογία να καλύψει τη νοσταλγία της καθαρής ομορφιάς με μια στοιχειώδη μαγική αντίληψη που της κληρονόμησε ο πρωτόγονος της Αφρικής, και της Ωκεανίας, ο Ασιάτης, ο Μεξικάνος, ο Ινδιάνος και ο Ινδός.

Με ή χωρίς μάσκα το ανθρώπινο πρόσωπο είναι άδειο όταν έχει νεκρωθεί από τον λεγόμενο πολιτισμένο κόσμο και ζει κάτω από τις υποτιθέμενες νορμάλ καταστάσεις του πήγαινε-έλα, κάθησε-σήκω, περπάτα-τρέχε.

Έτσι, μέσα από την ποντικοδρομία της καθημερινής ζωής διασώζεται ο χαρακτήρας μιας καταναλωτικής κοινωνίας καθορισμένης από το εύκολο κέρδος, το εμπορευματοποιημένο σεξ, τον ολοκληρωτικό μηδενισμό της πραγματικότητας μέσω της τηλεοπτικής εικόνας χωρίς διάλογο.

Το ταξίδι ίσως να 'ναι πολύ σύντομο και βίαιο μέσα σε ερημικές νυχτερινές πόλεις με την απάνθρωπη μοναξιά που τυλίγεται επικίνδυνα γύρω από ανθρώπινους λαιμούς.

Όμως εγώ ξέρω τον εσωτερικό μου εαυτό, μοιάζει να λείπει ο καλλιτέχνης της φυλής των Πυγμαίων καθώς με επιμονή σκαλίζει μια μάσκα από έβενο.

Ο Ατζέκος επάνω στο ασήμι

μεταφράζει τη ζωή μέσα από την απέραντη θέα της κι οι παραστάσεις με τις θαυμάσιες μάσκες του θεάτρου του Μπαλί σφραγίζουν την ανάγκη της φυγής από τα απαράδεκτα κοινωνικά σχήματα και οδυνηρές βιώσεις.

Ο πρωτόγονος καλλιτέχνης πρέπει να ανατρέξει στο παρελθόν, να ζητήσει τη βοήθεια των πνευμάτων των πεθαμένων του προγόνων και να ζήσει το υπερφυσικό φάσμα της άναρχης κι ερμητικής πραγματικότητάς.

Πριν αρχίσει την εργασία του για να κατασκευάσει τις μάσκες από ξύλο, μέταλλο, ελεφαντόδοντο, χαρτί, πηλό και να τις διακοσμήσει με ζωηρά χρώματα, ανθρώπινα μαλλιά, χρυσά επιστρώματα, κοχύλια και ημιπολύτιμες πέτρες, απέχει από τις καθημερινές του απασχολήσεις, νηστεύει, λούζεται και κάνει τους κατάλληλους καθαρμούς.

Μετά από μέρες εξαγνισμού και νηστείας αρχίζει την εργασία του.

Αφήνεται στη γύρω φύση να του επιβάλει ορισμένους κανόνες.

Το φυσικό του περιβάλλον καθο-

ρίζει και τα υλικά του που θα χρησιμοποιήσει ή μπορεί να τον καθοδηγήσει στο σχήμα που θα δώσει στην κατασκευή μιας μάσκας.

Εκείνος που σκαλίζει το ξύλο έπρεπε να αναζητήσει και να κόψει το κατάλληλο δέντρο. Αυτό απαιτούσε μαν ειδική τελετουργία.

Ο καλλιτέχνης έπρεπε να ακολουθεί μια διαδικασία σύμφωνη με τελετουργικά καθιερωμένα από την παράδοση γιατί η μάσκα ήταν ένα αντικείμενο ιερό και φορτιστόταν με δύναμη για το καλό όλης της κοινότητας.

Μασκαρεύεται για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τη φόρτιση και το ανέκφραστο των ιερών τελετουργιών. Με τη βοήθεια της μάσκας που του δίνει τη δυνατότητα να αλλάξει την προσωπικότητά του, προσεγγίζει τη στοιχειώδη μαγική ιδέα με τη μουσική και το χορό.

Υποβάλλεται με κραυγές και χορευτικές φυσικές κινήσεις που δονούν τον αέρα και τα πράγματα γύρω του και σαν παλιρροιακό κύμα τον παρασύρουν σ' έναν κόσμο Τοτέμ, Μάγων, Πολεμιστών, Δαιμόνων, Φαντασμάτων και Δρακόντων.

Η ΜΑΣΚΑ αποτελεί ένα από τους αρχαιότερους τρόπους έκφρασης του Ανθρώπου. Στα σπήλαια των παλαιολιθικών χρόνων βρέθηκαν ανθρώπινες φιγούρες καλυμένες με μάσκες ζώων, όπως η βραχογραφία του Χορευτή με μάσκα Βίσωνα και μας αποκαλύπτουν την ύπαρξη μαγικών ιεροτελεστιών.

Για την επιτυχία του κυνηγιού και της γονιμότητας, το θάνατο, και τη βροχή, τη ξηρασία κι όλα τα προβλήματα επιβίωσης ο πρώτογονος καλλιτέχνης δημιουργώντας αξιόλογα έργα βοηθάει στην ομαλή ζωή κι εξέλιξη του κοινωνικού

συνόλου. Δεν είναι νατουραλιστής και δεν αντιγράφει τα σχήματα όπως παρουσιάζονται στην καθημερινότητα.

Ο δημιουργός ανταποκρινόμενος στις ανάγκες της κοινωνίας του, φτιάχνει ακριβώς έναν ορισμένο αριθμό αντικειμένων, όσα χρειάζεται η κοινότητα.

Συνδεδεμένος με τη μακριά παράδοσή του, επαναλαμβάνει ξανά και ξανά αυτό που είναι αποδεκτό από την ομάδα. Τα σύμβολά του διαιωνίζονται γιατί έχουν πίσω τους το βάρος του παρελθόντος.

Τα διάφορα σχήματα και σύμβολα που παράγει είναι για την φυλή του η επίσημη γλώσσα που αυτή καταλαβαίνει.

Ο πρωτόγονος άνθρωπος έχει τα προβλήματα του κι ο κόσμος του είναι διαφορετικός. Υποφέρει συχνά από έλλειψη τροφής, από ασθένειες και τριγυρίζει ο θάνατος ανά πάσα στιγμή.

Σχεδιάζει το ψηφιδωτό των αξιών του από τον κόσμο των μαγικών τελετουργιών, από τους διασωσμένους αρχέγονους Μύθους, απ' όλες εκείνες τις πηγές όπου η

ανθρώπινη λογική καθετηριάζεται μέσα στη μυσταγωγία.

Ο εθνολόγος Νίκος Παπαγεωργίου μας χάρισε τη μοναδική ευκαιρία να χαρούμε στις αίθουσες του Πολιτιστικού Κέντρου, με τη συνοδεία αυθεντικής μουσικής από χώρες της Αφρικής και της Ασίας, μιαν ομορφιά που φέρνει τη σφραγίδα του ανεκτίμητου.

Ελευθερία Αναγνωστάκη - Τζαβάρα

Λογτέχνις, μέλος Γραμματείας της «ΕΚΚΛΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ»

Ελαιογραφία και τοπίο λύπης έξω από το Λαύριο

Τον Ιανουάριο του 1989

Όπως απάτητη ακτή που πολύπλανος λαός την προσπερνά και την αφήνει γιατί δεν θέλουν οι χρησιμοί, ξένη μου ήσουν κι άγνωστη θα μείνεις. Ευλογημένο νάναι τ' όνομά σου που δεν ξέρω.

Καθόσουν σαν τον ήλιο στο πεζούλι κι' άκουγες την ελιά που δεν την είχανε μαζέψει παράπονο απ' του κόσμου τα μεγάλα.

Φιλύποπτα οι φρουρές μου σε κυττούσαν γιατί έπρεπε να σε κρατήσουν μακριά μου.

Και νάθελα, δεν θάφηναν γι' ακρόαση άλλη ομορφιά ή λύπη, γι' αυτόν τον μήνα οι σίτχοι είχαν τελειώσει.

Κι όμως η λύπη πέρασε όπως πάντα -πάντοτε η λύπη τις φρουρές

εξευτελίζει- λύπη για σε, για την ελιά, για το πεζούλι, που από τότε έχει πάει κι έχει καθήσει -ένα ακόμα γλαρόνι μέσα στ' άλλα- στο μεσιανό μου, το καλό, το ελάτινο κατάρτι αυτό που με βαραίνει και από παιδί με πάει.

Τάσος Ζερβός

Σημείωση : Εκ. παραδρομής στο τεύχος 15 (σελ. 100) στο οποίο δημοσιεύτηκε το ποίημα «Δρόμοι» ο ποιητής αναφέρθηκε ως Τάσος Ζέρβας και όχι Ζερβός που είναι το σωστό.